

CUMHURİYET DÖNEMİ

Ankara, 5 Mayıs 1926.

Millî Mücadele'nin zaferle neticelenmesinden sonra barış görüşmeleri başlamıştı. Lozan Barış Konferansı, 20 Kasım 1922 günü toplandı. Aylarca süren, zaman zaman da çok çetinleşen bu görüşmelerde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'ni (Mudanya Görüşmeleri'nde olduğu gibi) İsmet (İnönü) Paşa temsil ediyordu. Nihayet 24 Temmuz 1923 günü antlaşma imzalandı. Bu antlaşma ile yeni Türkiye Devleti'nin bağımsızlığı bütün dünyaca onaylanıyor, millî sınırlarımız çiziliyor, ekonomik alanda Osmanlı Devleti'nden kalma eski pürüzler temizlenerek kapitülasyonlar kaldırılıyordu. Diplomasi alanında kazanılan bu sonuç gerçekten çok önemliydi. Zira bu antlaşma ATATÜRK'ün ifadesiyle "Türk milleti aleyhine asırlardan beri hazırlanmış ve Sevr Anlaşması'yla tamamlandığı zannedilmiş büyük bir suikastın yıkılışını ifade eden bir vesika" idi. "Bu sebeple Osmanlı devrine ait tarihte benzeri görülmemiş bir siyasî zafer eseri idi."

13 Ekim 1923'te Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi kararı ile Türkiye Devleti'nin Hükûmet Merkezi oldu. Artık mevcut yönetimin isminin de açıkça ifadesi ve ilanı gerekiyordu. Nihayet 29 Ekim 1923'te TBMM tarafından kabul edilen Anayasa değişikliği ile Cumhuriyet ilan olundu. Bu sonucu takiben Ankara Milletvekili Mustafa Kemal Paşa, oy birliği ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı seçildi.

TBMM'de Nutuk'u okurken, Ankara, 15-20 Ekim 1927.

Cumhuriyet'in ilanı ile gerçekleşen bu büyük siyasi inkılabın yanı sıra devlet örgütü ve toplum yönetiminin de çağdaş devlet anlayışına uygun olarak düzenlenmesi gerekiyordu. Böyle bir anlayış içinde halifeli Cumhuriyet söz konusu olamazdı. Bu sebeple 3 Mart 1924'te artık hiçbir lüzumu kalmayan, aksine zararlı bir kuruluş hâlini almış bulunan halifelik de kaldırıldı ve son halifeyle beraber Osmanlı hanedanı yurt dışına çıkarıldı.

Artık devletin modern bir şekil alması ve milletin çağdaş uygarlık seviyesine en kısa zamanda erişebilmesi yolunda büyük inkılaplar birbirini takibe başladı. Bu devre esnasında şapka ve kıyafet inkılapları yapıldı. Halkı uyuşukluğa sevk ederek her türlü hayat enerjisini yok eden tekkeler, zaviyeler, türbeler kapatıldı; Şeriye ve Evkaf Vekâleti kaldırıldı. Laik devlet prensibi kabul edilerek din ve devlet işleri kesin olarak birbirinden ayrıldı. Hukuk alanında, şeriye mahkemeleri ve Mecelle kaldırılarak Türk Medeni Kanunu'yla beraber birçok yeni kanunlar kabul edildi.

İlim ve kültür işlerine büyük önem verildi; Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu kurularak Türk tarihi ve Türk dili üzerinde çalışmalar yapıldı. Medreseler kapatılarak çağdaş kültürü benimseyen Cumhuriyet okulları açıldı. Eğitim ve öğretimde, laik ve millî bir yol takip edildi. ATATÜRK'ün en büyük eserlerinden biri olan Harf İnkılabı meydana geldi; Arap harfleri terk edilerek Latin harfleri esasına dayanan Türk alfabesi yapıldı. Üniversitede de büyük bir reform gerçekleştirilerek ona çağdaş bir görünüm kazandırıldı; bu arada ihtiyaç duyulan çeşitli fakülteler ve kürsüler açıldı. Uluslararası takvim, saat, rakam ve ölçüler kabul edildi. Kadın hukukunda reform yapılarak Türk kadınına seçme ve seçilme hakkı tanındı.

Ekonomik hareketlere önem verildi. 1923 yılında Türkiye'de ilk defa olarak, bir iktisat kongresi toplanarak, memleketin ekonomik problemleri görüşüldü. Zirai faaliyetler genişletildi; ticaret ve millî sanayi geliştirildi. Sağlık işlerine önem verildi. Güçlü bir ordu kuruldu. Yeni Türkiye Devleti'nin temeli olan bütün bu inkılaplara "ATATÜRK inkılapları" adı verildi.

Mustafa Kemal Paşa, inkılapların büyük kısmını başardıktan sonra Türk bağımsızlık mücadelesini ve yeni Türkiye'nin kuruluşunu anlatan Büyük Nutuk'u yazdı. Bunu 1927

yılında, Parti Kongresi'nde altı gün devam eden büyüleyici hitabetiyle okudu. Değerli tahlil ve tenkitlerle dolu olan bu eser, Türk tarihinin olduğu kadar Türk edebiyatının da ölmez eserleri arasında yer aldı.

Büyük Önder, kurtuluştan sonra memleketi baştan başa dolaşarak halka inkılapların ve yeni Türk Devleti'nin ideolojisini anlattı. 1934 senesinde Meclis, özel bir kanunla kendisine "ATATÜRK" soyadını verdi.